

Motion till riksdagen 2022/23:1643

av **Niels Paarup-Petersen m.fl. (C)**

En hållbar digitalisering

Förslag till riksdagsbeslut

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att de gröna näringarnas kontakter med myndigheter bör underlättas genom ”En dörr in” och genom ökad digitalisering av tillståndsprocesser och tillkännager detta för regeringen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att digitaliseringens kraft bör användas fullt ut och tillkännager detta för regeringen.
3. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att offentlig verksamhet bör digitaliseras mer, såväl myndigheter som välfärdsverksamheter, och tillkännager detta för regeringen.
4. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om infrastruktur och möjlighet till kommunikation vilken krävs för en effektiv digitalisering av samhället och tillkännager detta för regeringen.
5. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att de offentliga data som finns ska tillgängliggöras, så länge det inte riskerar enskildas integritet, och tillkännager detta för regeringen.
6. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att lagar och regler kontinuerligt bör ses över för att anpassas till den nya digitala ekonomin och tillkännager detta för regeringen.
7. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om en digital allemansrätt som garanterar stabil och snabb uppkoppling i hela landet och tillkännager detta för regeringen.
8. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att mer frekvensutrymme bör frigöras för bättre mobiltelefoni och surf i hela landet och tillkännager detta för regeringen.
9. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att ny lagstiftning bör vara digitaliseringsredo och utformas med inriktning på automatisering av handläggning och processer och tillkännager detta för regeringen.
10. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om implementeringen av Europaparlamentets och rådets direktiv 2019/790 och tillkännager detta för regeringen.

11. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om FoU-avdraget och digital utveckling och tillkännager detta för regeringen.
12. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att staten ska ta en ledarroll i arbetet för standarder och skapandet av strukturerade data och API:er i svensk offentlig sektor och tillkännager detta för regeringen.
13. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om en gemensam virtuell infrastruktur och tillkännager detta för regeringen.
14. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att offentliga tjänster ska kunna hanteras digitalt och tillkännager detta för regeringen.
15. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att digital meddelandehantering, inte fysisk post, bör vara standard och det primära sättet att kommunicera med medborgarna och mellan myndigheter och tillkännager detta för regeringen.
16. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att den enskilda medborgaren bör ha ägarskap över sina data i offentliga system och veta hur och när de har använts och tillkännager detta för regeringen.
17. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att en översyn av skatter, avgifter och avdrag bör göras för att säkra en konkurrensneutral och tidsenlig lagstiftning i den digitala sektorn och tillkännager detta för regeringen.
18. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att medborgaren enbart ska behöva lämna specifik information en gång till det offentliga och tillkännager detta för regeringen.
19. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om digitalt id och tillkännager detta för regeringen.
20. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om en statlig e-legitimation och tillkännager detta för regeringen.
21. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om digitala betalningar och tillkännager detta för regeringen.
22. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att tillgången till molntjänster måste säkras för myndigheter och andra offentliga verksamheter och tillkännager detta för regeringen.
23. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om en it-haverikommission och tillkännager detta för regeringen.
24. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om minimisäkerhetsstandarder och tillkännager detta för regeringen.
25. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att tillgång till data bör fungera över hela landet och tillkännager detta för regeringen.
26. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om teknologiska möjligheter med samhällsstörande konsekvenser och tillkännager detta för regeringen.
27. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om tillgänglighet oavsett fiberägare och tillkännager detta för regeringen.
28. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att utgångspunkten för offentliga data ska vara att de är öppna och tillkännager detta för regeringen.
29. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att verka för bättre förutsättningar gällande livslångt lärande för en mer digitaliserad värld och tillkännager detta för regeringen.
30. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att verka för regelverk som främjar innovation och utveckling och tillkännager detta för regeringen.

31. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om bättre förutsättningar för delning av forskning baserat på text- och datautvinning och tillkännager detta för regeringen.
32. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om säkerhetskrav i avtalslicenser och tillkännager detta för regeringen.
33. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att förtydliga utbildningsinstitutionernas rätt till användning av upphovsrättsskyddade verk och tillkännager detta för regeringen.
34. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att legalisera digital publicering av avbildningar av konstverk som finns i det offentliga rummet och tillkännager detta för regeringen.
35. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om teknikneutrala trogna återgivningar och tillkännager detta för regeringen.
36. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att bilder på offentlig konst bör kunna delas online utan restriktioner och tillkännager detta för regeringen.
37. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att definitionen av mycket korta utdrag bör förtydligas och tillkännager detta för regeringen.
38. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att användningen av hyperlänkar måste säkras och tillkännager detta för regeringen.
39. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att skyldigheter vid skadestånd bör utvecklas och tillkännager detta för regeringen.
40. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att säkerställa gynnsamma villkor för startup-företag och tillkännager detta för regeringen.
41. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att se över möjligheten att låta offentliga data som regel vara öppna och fritt tillgängliga, undantaget integritetskänslig information, och tillkännager detta för regeringen.
42. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att stärka upphandlingen av tjänster inom s.k. machine learning och AI och tillkännager detta för regeringen.
43. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att skapa bättre förutsättningar och öppenhet kring kryptovalutor samt säkra konsumentens rättigheter kopplat till densamma och tillkännager detta för regeringen.
44. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att säkra tillgången till offlinebetalningar i digitala betalningssystem som t.ex. Swish och tillkännager detta för regeringen.
45. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att skapa en öppen infrastruktur för digitala betalningar för att öka transparens och konkurrens samt redundans i det digitala betalningssystemet och tillkännager detta för regeringen.
46. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att utreda medborgarnas rättighet till anonyma betalningar och tillkännager detta för regeringen.

Motivering

Samhället är idag avsevärt mer digitaliserat än för bara ett par år sedan. Närmast över en natt tog Sverige ett historiskt digitaliseringskliv i och med coronapandemin. En stor del av befolkningen, om än långt ifrån alla, behövde snabbt ställa om till ett helt digitalt arbetsliv. Nästan över en natt skickades hundratusentals människor hem från jobbet,

skolan och universitetet. Denna situation innebar för vissa individer en mindre förändring i vardagen. För andra innebar det en plötslig isolering. Grundläggande infrastruktur tjänster avstannade eller begränsades kraftigt, såsom exempelvis kollektivtrafik i större städer. Digitala arbetssätt bidrog till att bära upp samhället, företagandet och jobben under tiden pandemin hanterades.

Näringslivet, föreningslivet, vardagen och välfärden blir allt mer digitalt. Därför är det också nödvändigt att alla människor i vårt land ska kunna vara uppkopplade och få möjlighet att nyttja digitaliseringens möjligheter. Coronapandemin visade att Sverige behöver stärka grundläggande förutsättningar för arbete, undervisning och möten på distans. Distansundervisning i skolor har i praktiken visat sig fungera men det behövs tydligare former. Att arbeta på distans fungerar för de allra flesta som har möjligheten men bredband i hela landet är en förutsättning. Välfärdens möjligheter kan stärkas genom ökad kapacitet och tillit till nätläkare liksom med kraftiga satsningar på AI och ”remote sensing” i sjukvården. VR-utrustning och annan teknik som tillgång till videosamtal på äldreboenden kan göra vardagen mer dräglig för äldre när de inte kan ta emot besök. När kulturevenemang digitaliserades blev de tillgängliga för många fler, exempelvis människor i glesbygd, äldre och många med funktionsvariationer. Ökade satsningar på självkörande eller halvautonoma bussar, tåg och tunnelbanor kan säkerställa att kollektivtrafik går utan att utsätta personalen för risker. Drönare och drönarteknik kan främjas för att förenkla transporter av lättare varor till folk som bor eller befinner sig avlägset eller i glesbygd. Digitaliseringens möjligheter och utmaningar har nu blivit spridda brett i befolkningen. Det gäller att ta vara på det och samtidigt garantera en säker, robust och tillgänglig digital infrastruktur i hela Sverige. Stora delar av digitaliseringen i expressfart som ägde rum är positiva och bidrar på olika sätt till ett mer hållbart samhälle. Effekterna behöver nu gå från tillfälliga till permanenta, säkra och robusta lösningar. När vi lyckas med det får vi ett starkare Sverige.

Sveriges it-utveckling är i grunden något att vara stolt över. I internationella mätningar hamnar Sverige regelbundet i topp. Det visar att vår it- och telekomutveckling verkligen går åt rätt håll. Det visar också att den it-politik som Centerpartiet ledde i alliansregeringen visade vägen framåt för Sverige. Samtidigt sker digitalisering genom att vi lägger till datorer och it till existerande processer. Vi förändrar inte samhället på det sätt vi skulle kunna tack vare datorer och it. Därmed får vi inte alla de vinster som vi skulle kunna få. I många fall blir användandet av datorer och digitala tjänster i stället en ansträngning. Lyckad digitalisering är verksamhetsförändring. Därför måste Sverige ta ytterligare steg framåt för att även ligga i framkant i nästa digitaliseringsfas.

Sverige och svenskt näringsliv har en stark position i den nya digitaliserade ekonomin som måste vårdas och utvecklas. Samtidigt finns en överhängande risk att byråkrati och regler bromsar digitaliseringens möjligheter för nya tjänster, nya idéer och arbetstillfällen. Dessutom har digitaliseringen kommit olika långt i den offentliga sektorn, vilket påverkar möjligheterna till bättre service för medborgarna. Det offentliga Sverige behöver gå före och inte, som det hittills varit, ligga årtal efter. En ny svensk digital modell måste grundas på bejakande av individen och dess behov och på att garantera svenska medborgares säkerhet och integritet. Likaså är kvaliteten på den grundläggande möjligheten till digital kommunikation förhållandevis låg och utvecklas inte i den takt som digitaliseringen kräver.

Hållbar digitalisering

Digitaliseringen kan bidra till ett mer hållbart samhälle. När möten och event digitaliseras bidrar det till minskat resande. Mångdubbelt fler kan delta via digitala kanaler vilket rätt nyttjat ökar demokratin. När kulturen digitaliseras blir den tillgänglig för människor som annars har begränsad tillgång till den. Samtidigt kan de nya digitala hjälpmedlen om de är fel utformade bidra till ökad ohälsa. För att förhindra att detta sker behöver vi bland annat se ett närmare samarbete mellan verksamma inom beteendevetenskap och teknologin.

Uppdaterade regler och lagar för en digital ekonomi

Existerande regler bör kontinuerligt anpassas till den nya digitala verkligheten. Skrivningar som kräver kontakt via analoga kanaler som brev eller fax bör ändras. Det måste vara möjligt för allmänhet och företag liksom offentlig sektor att föreslå anpassningar och ändring av tillämpning av existerande regelverk som påverkar och påverkas av digitaliseringen. Ett exempel är ett breddat regelråd, som också bör ha möjlighet att ta initiativ till anpassningar. Ny lagstiftning bör vara digitaliseringsredo och därmed vara enkel och tydlig. Lagstiftningen behöver använda begrepp som går på tvären mellan sakområden och utformas med inriktning på automatisering av handläggning och processer. Speciellt inom offentlig sektor, mellan olika offentliga verksamheter, måste utbytet bli helt digitaliserat.

Digitaliseringen av samhället förstärker en trend mot både globala nätverk och stora globala företag men också decentraliserade strukturer där växande småföretag blir alltmer avgörande för konkurrenskraften. Nya jobb skapas när startups växer och blir större, varför politiken måste fokusera på att underlätta denna resa för nya företag. Det digitaliserade samhället går också mer och mer mot decentralisering, med små företag och egenföretagare i nätverk.

För att sänka tröskeln till småskaligt företagande i bl.a. delningsekonomin krävs förenklade regler för mikroföretag, där exempelvis skatten tas ut som en enkel schablonskatt på omsättningen. Skatteverket måste också kunna erbjuda möjligheten att via digitala plattformar betala in skatten kontinuerligt och i realtid få information om ersättningar i trygghetssystemen uppdaterade och redovisade. Idag ser vi att många startups lämnar Sverige eller köps upp. Det är viktigt för utvecklingen av den svenska digitala ekonomin att se över hur vi kan säkra att fler av de mest innovativa verksamheterna stannar kvar i Sverige, t ex genom bättre möjligheter till investeringar. Det gynnar både ekonomin och den teknologiska kunskapsutvecklingen i Sverige.

Framtidens arbetsmarknad

För första gången kan människa och maskin komplettera varandra och arbeta tillsammans för att uppnå bättre resultat och lösa problem vi tidigare trodde var omöjliga. Denna revolution innebär också att arbetsmarknaden förändras snabbt och människor måste ges möjligheten att möta de nya kraven och förutsättningarna. Då krävs omskolning och kompetensutveckling. Ingen vet i vilken omfattning eller i vilken takt arbetsuppgifter kommer att påverkas av ny teknik. Men, en sak är helt säker, vi kommer alla att påverkas. Så har det historiskt inte sett ut när stora strukturella förändringar sker. Erfarenheten visar att vissa grupper kan påverkas kraftigt av en

strukturomvandling, exempelvis varvskrisen, samtidigt som andra inte påverkas alls. Detta är det signifikanta för denna omdaning. Om arbetskraften är förberedd på att ta vara på digitaliseringens möjligheter så kan det inte bara skapa fler jobb, det kan också bli en komparativ fördel för landet. Coronapandemin visade att det är viktigt med en infrastruktur för vidareutbildning och kompetensutveckling som är digital både i sitt innehåll och i sin form.

Statens roll i den digitala eran

Den digitala världen bygger på utbyte av data via strukturerad kommunikation. Vägar kommunicerar med bilar. Data skickas mellan vårdcentraler och sjukhus, mellan skolor och statliga myndigheter, mellan företag och kunder. Men inom många områden finns det ingen struktur över offentliga data samtidigt som det saknas struktur på den statliga it-infrastrukturen. Ingen tydlig differentiering av säkerhetsnivå för olika data. Ingen tydlig standard. Inga API:er som gör att det blir lätt att koppla ihop system. Det gör kommunikation mellan system långsam, ökar risken för felrapportering och gör att system byggs på nytt till varje region och kommun i stället för att bygga på standarder som ger effektivare kommunikation och billigare system genom återanvändning av redan utvecklade moduler. Staten ska ta en ledarroll i arbetet för standarder och skapandet av strukturerade data och API:er i svensk offentlig sektor i samarbete med SKR. Utgångspunkten måste vara samma modell som t ex Estland och Finland har valt där en katalog beskriver vilken information som vinnns och hur den får användas enligt TOOP där informationen enbart finns hos en myndighet och andra får hämta den därifrån vid behov. Staten bör således etablera en gemensam virtuell infrastruktur där data kan lagras säkert och decentraliserat med möjlighet till access från andra myndigheter efter behov.

Utgångspunkten för alla offentliga tjänster ska vara att de kan hanteras digitalt. Det öppnar även för nya lösningar som ökar medborgarnas insyn och möjlighet att interagera med offentliga myndigheter. Nya tjänster behöver utvecklas myndighetsövergripande med medborgaren i fokus. Denne ska inte behöva ta reda på vilken offentlig instans som sköter vilken fråga, något som idag ofta krävs för att kunna välja rätt tjänst. Det finns redan lösningar som kan hantera detta och det är därför dags att göra visionen om ”En väg in” till det offentliga Sverige till verklighet. Individen ska inte behöva skjutas runt mellan myndigheter. Kommuner och regioner som stoppar in sin information i slutna system i stället för enhetliga system på nationell nivå gör att viktiga data inte kommer att kunna användas och det kommer både bli dyrare för samhället som helhet och leda till ineffektivitet. Den framtida utvecklingen stavas AI och då är det viktigt med stora mängder tillgängliga data för att tekniken ska nå sin fulla potential.

Offentliga myndigheter bör ha digital meddelandehantering, och inte fysisk post, som standard och det primära sättet att kommunicera med medborgarna och varandra. Utgångspunkten bör vara att alla medborgare ska kunna få sin post digitalt.

Den enskilda medborgaren bör ha ägarskap över sina data i offentliga system och veta hur och när de har använts. Undantag kan göras för särskilda specificerade tillfällen relaterat till exempelvis brottsutredning eller nationella säkerhetsintressen. Medborgaren ska enbart behöva lämna en specifik information en gång till det offentliga. Varje specifik information ska bara samlas in en gång och för en specifik anledning, vilket

skall katalogiseras. Efter denna insamling ska det offentliga själva säkra att informationen är tillgänglig för de instanser som behöver den enligt överenskommen anledning, en så kallad Once-Only Principle.

I Sverige finns en exceptionell tillgång till stora offentliga dataserier. Här finns också stor kunskap i både offentlig verksamhet och det privata näringslivet om hur sådana data kan användas för att förbättra och förfina tjänster. Inom ramen för ett starkt integritetsskydd bör möjligheten att enkelt, snabbt och billigt få tillgång till stora offentliga datasätt förbättras, inte minst för att säkra konkurrensneutraliteten mellan små och stora företag. Ett tydligt exempel på detta är Lantmäteriet. Öppna data ska vara utgångspunkten. Mindre företag ska kunna utmana de stora digitala jättarna. Samtliga myndigheter ska arbeta konsekvent med publicering av öppna data. Så skapar vi fler jobb och en samhällsvinst i miljardklassen enligt flera rapporter och erfarenheter från andra länder.

Liksom offentliga data bör ha öppenhet som grund bör även den kod som betalas av det offentliga bli öppen källkod. Så kan vi minska risken för beroende av andra länder och minska kostnaden för utveckling när myndigheter kan använda samma kod. Myndigheten för digital förvaltnings (Digg) och Arbetsförmedlingens rekommendationer på området bör följas av fler myndigheter.

Staten bör även utveckla sin kompetens i analys och användning av data. Säker lagring av data är viktigt, men att skapa nytta av data är minst lika viktigt för att skapa en bättre välfärd. Upphandling av tjänster inom machine learning och AI lyser idag med sin frånvaro i offentlig upphandling.

Subventionering och avgifter inom den digitala sektorn slår idag snett. Globala jättar får tillgång till avgiftsfri energi till sina servrar medan svenska bolag får betala avgifter. Elektronik beläggs med kraftiga avgifter utifrån en förlegad syn på hur elektroniskt minne används. En översyn av skatter, avgifter och avdrag bör göras för att säkra en konkurrensneutral och tidsenlig lagstiftning. Särskilt angeläget i en sådan översyn är den så kallade kassettavgiften. Avdraget för forskning och utveckling är ett viktigt instrument för att stärka tillväxten och företagets konkurrenskraft, och det är viktigt att digital utveckling kan utgöra grund för avdrag.

Bank-id har idag de facto-monopol på digital identitet i Sverige. Detta monopol måste utmanas då s.k. monokulturer måste elimineras på grund av de konsekvensmonopol de leder till när de har problem. När betaltjänster inte fungerar i ett sådant system måste ansvarig myndighet, i detta tillfälle Finansinspektionen, kräva av bankerna att deras tjänster alltid går att använda. Dessutom ska inte identifiering i välfärdssystem och andra lägen vara beroende av banker eftersom det bl.a. drabbar de som inte kan vara kunder till banker men måste kommunicera med det offentliga. Det finns idag alternativ till bank-id, och denna mångfald som börjar etablera sig måste erkännas av offentlig sektor. Valfrihet leder bl.a. till en förenkling för personer utan bank att få ett digitalt id. En statlig e-legitimation kan med fördel utvecklas som ett av flera alternativ på marknaden och som grund för andra att bygga på.

Bank-id och e-legitimation är smidigt för många. Smidigt är det dock inte för gode män och förvaltare som hjälper andra med ekonomi och myndighetskontakter. Ärenden som förr kunde lösas via telefon eller blankett kräver idag antingen e-legitimation eller bank-id och dessa är strängt personliga. Det går idag inte att ta över en persons bank-id. Något som givetvis är en rimlig utgångspunkt. Dock finns det anledning att se över om det är möjligt att skapa en smidig lösning för gruppen gode män och förvaltare i användandet av digital identifiering. Inom välfärds- och familjerättsområdet bidrar

digitalisering inte bara till en smidigare hantering. Ofta bidrar den till ökad trygghet och säkerhet för alla parter. Personuppgiftshantering vid vigsel är ett typiskt exempel där digitalisering kan bidra – ett område som idag är styrt av blanketter och vid tillfällen har visat sig leda till såväl felaktig som försenad handläggning.

Vi kan inte digitalisera samhället utan att få alla med; därför är det viktigt att säkra att digitala identifikationer kan användas även om man inte har bankkonto eller har funktionshinder. Funktionen Mina ombud skulle kunna utvecklas och implementeras som ett krav för digitala id-leverantörer som vill leverera till offentliga digitala tjänster. Med allt fler digitala betalningar och ett allt större beroende av den digitala infrastrukturen för betalningar bör staten säkra att betalningar kan ske genom flera digitala lösningar. Finansinspektionen bör i nära samarbete med Post- och telestyrelsen och Myndigheten för samhällsskydd och beredskap säkra att robustheten i de digitala system som används för betalningar ökar och når den nivå samhället behöver. Utvecklingen av e-krona måste bejakas.

Ett antal megatrender påverkar det säkerhetsarbete som just nu pågår, varav några är att det samlade värdet på digitala system ökar och en allt större brist på kompetens och kunskap för att hantera interna risker. En annan central megatrend är att de digitala systemen grundas på allt färre tjänster som tillhandahålls av ett mindre antal producenter. Två konkreta exempel på detta är Swish och Bank-id. Skulle dessa två system sluta fungera blir konsekvenserna inte bara omedelbara utan närmast oöverblickbara. Med Swish ur funktion skulle ett centralt betalningsmedel förloras, vilket även skulle vara fallet med Bank-id. Vad gäller Bank-id skulle det även uppstå oerhörda problem med att sköta myndighetskontakter. En monopolaktör som BID (mobilt bank-id) förstör dynamiken och utvecklingen, vilket både försvårar och i vissa fall omöjliggör för andra leverantörer på området. Samtidigt hamnar hela risken i en tjänst.

År 2008 lanserades bitcoin, den första blockkedjan, med den bakomliggande drivkraften att skapa en möjlighet för människor att på ett oberoende sätt utföra värdeöverföringar utan inblandning av stater, banker och liknande institut som mellanhänder. Det finns inget centrum eller styrande rättssubjekt bakom systemet, och kryptografiska lösningar i bitcoin medger säker autentisering mot systemet utan krav på koppling till användarens verkliga identitet. En bärande tanke bakom systemet är att vår integritet ska vara lika enkel att skydda i den digitala miljön som i den fysiska.

I Sverige finns det varken specifik reglering avseende saluföring av kryptovaluta eller krav på hur kryptovaluta ska nyttjas eller utvecklas. Det innebär dock inte att ansvaret är helt oreglerat, utan hänsyn måste tas till särskilda legala krav som kan bli aktuella i det enskilda fallet. Under en längre tid har det funnits en debatt kring vilka banker som accepterar kryptotransaktioner och vilka som inte gör det. Vissa banker har också tydligt deklarerat sin restriktivitet kring transaktioner med kryptovalutor i syfte att förhindra bland annat penningtvätt. Flera företag som erbjuder pengaöverföringar till andra länder har fått sina banktjänster uppsagda med hänvisning till att det är en bransch med hög risk för penningtvätt och finansiering av terrorism.

Kraven på bankerna att upptäcka och rapportera misstänkta transaktioner har ökat, och i grunden handlar det om att de måste känna kunden och kunna säkerställa till vem och varför pengarna förs från en part till en annan. I flera länder, liksom inom ramen för EU-samarbetet, pågår arbete med att utreda de juridiska baserna för hanteringen av kryptovalutor. Bland annat har ett stort antal länder gett ut vägledning kring hur kryptovalutor ska beskattas. Nu är det hög tid att se över regelverk för att underlätta hanteringen av kryptovalutor ur ett konsumentperspektiv.

Jämställd digitalisering

Att en mångfald av personer med olika bakgrund, oavsett exempelvis kön, ålder och etnicitet, deltar fullt ut i samhällets digitalisering innebär att allas bakgrund, expertis och erfarenhet tas tillvara. Det är både en rättvise- och en kvalitetsfråga. Detta gäller inte minst AI eftersom det är en helt igenom samhällsomdanande kraft. Utan mångfald riskerar vi exempelvis att gamla fördomar programmeras in och permanentas i AI-systemens algoritmer. Utbildning, forskning, ledningsgrupper i olika organisationer liksom forskning och olika nätverk är några av de arenor som behöver en mångfald av deltagare.

Vi kan konstatera att könsbalansen på it-utbildningar är skev och att kompetensförsörjningen därmed blir koncentrerad till män i majoritet. Detta är viktigt att beakta i politiska beslut även om politikens roll inte är att styra människors val, snarare att uppmuntra till en bredd som i slutändan gynnar digitaliseringen i allmänhet och samhället i synnerhet. Kvinnors digitala kompetens bidrar till att minska könsskillnaderna på arbetsmarknaden. Förmågan att nyttja digitala verktyg för kompetensutveckling, nätverkande och ökad effektivitet spelar en avgörande roll när det kommer till att öka jämställdheten mellan könen.

Svensk digital säkerhet och suveränitet

När allt mer information om medborgarna finns digitalt är det också viktigt att säkra att obehöriga förvägras tillgång till, eller obehörig användning av, dessa data. Det gäller både i förhållande till enskilda obehöriga intrång och i relation till till exempel andra stater samt vid utbyte av data mellan organisationer. Den svenska offentlighets- och sekretesslagstiftningen ska vara en garant för individens integritet men man måste samtidigt ta höjd för vad data får användas till. Åtkomst måste begränsas inte bara gällande vem som kommer åt dem utan även vad de ska användas till. Samtidigt finns offentliga data om svenska medborgare i stor utsträckning placerade på servrar som andra länders regeringar enligt lag har tillgång till. Ett sådant exempel är amerikanska Cloud Act som kan ge USA:s regering och myndigheter tillgång till data på servrar ägda av amerikanska bolag eller dotterbolag till desamma. Sverige ska säkra att känslig information om landets medborgare inte kan tillgås av andra länder samtidigt som handel och fri rörlighet av data mellan länderna upprätthålls. Tillgång till molntjänster måste säkras för myndigheter och andra offentliga verksamheter. Digg, IMY eller särskild utredare behöver klargöra vilka krav som ska efterlevas. Regeringen behöver informera riksdagen om hur medborgarnas integritet kan säkras.

Sårbarheten i den digitala infrastrukturen är uppenbar med återkommande lagbrott, läckor och avbrott. För att förbättra säkerheten bör inom den verksamhet som grundlagts genom bl.a. implementering av NIS-direktivet, nya säkerhetsskyddslagen och GDPR skapas en ”it-haverikommission”. Förslagsvis som en vidareutveckling av CERT-SE i samband med utvecklingen av cybersäkerhetscentret. Denna ska ansvara för att analysera incidenter, skapa rekommendationer och sprida råd, riktlinjer och information om nödvändiga förbättringar i system såväl över hela den offentliga sektorn som inom kritiska privata sektorer. It-haverikommissionen bör kunna utfärda tvingande åtgärder.

Förutom sårbarheten i sig är Sveriges internet också delvis föråldrat. En huvudsaklig anledning till detta är att svenskt internet är en blandning av nätverk och infrastruktur

som är alldeles för centraliserade till Stockholm och därmed mycket känsliga för störningar. I grunden behöver varje verksamhet som tillför något till internets funktion i Sverige se över sin verksamhet för att få en decentraliserad robusthet. I princip hänger systemet idag på att Stockholm fungerar. En decentraliserad infrastruktur är helt nödvändig. Minimisäkerhetsstandarder bör införas för att system och hårdvara ska kopplas på offentliga nätverk. Data från offentlig sektor under den tidigare nämnda Once-Only Policy bör finnas på ett flertal datacentra placerade runt om i landet för att minska risken för nedsläckning vid attacker eller andra incidenter.

Ansvaret för den grundläggande digitala infrastrukturen som är krav för utbyte av information i Sverige är idag oklart. Post- och telestyrelsen (PTS) bör få ett tydligt övergripande ansvar för att den digitala kommunikationen fungerar över hela Sverige. Ett sådant uppdrag inkluderar att säkra att infrastrukturen är robust och att beroendet av ett fåtal noder i Stockholm försvinner. Dessutom kan detta ge riktlinjer för hur alla som bygger nät enligt internetarkitekturen ska bedriva sin verksamhet. Konklusionerna från Särimerprojektet utfört av Sunet och Netnod bör utvärderas och implementeras. Grundläggande funktioner i samhället måste vara tillgängliga för alla i samhället på lika villkor även när dessa är i digital form. Möjligheten att tillgängliggöra spårbar tid och frekvens till alla aktörer i samhället, och inte bara de som hör till sektorn elektronisk kommunikation har efterfrågats av PTS och bör utredas. Kunskapen om och insatser mot deep fakes och andra teknologiska möjligheter med samhällsstörande konsekvenser bör stärkas inom säkerhetsapparaten.

En digital välfärd

Människor förtjänar och förväntar sig att få offentlig service bättre anpassad till sina behov och sin livssituation, vilket kräver en mer effektiv och digitaliserad offentlig sektor. Men idag släpar digitalisering inom offentlig sektor efter, det är ofta lättare att boka jordenruntresa än en läkartid på nätet. Offentlig sektor måste bli bättre på att utnyttja digitaliseringens möjligheter. Grundläggande för detta är Once-Only Policy vilket inkluderar såväl katalog över API:er och data som möjlighet att utbyta information mellan olika delar av offentlig sektor.

Ersättningssystem inom valfrihetssystemen bör anpassas på ett rationellt sätt, så att privata, offentliga och ideella utförare kan skapa nya digitala tjänster. Exemplet med digitala läkarbesök visar hur innovationer annars kan upplevas som ett ekonomiskt hot för regioner. Även i det fall där staten öronmärker medel inom välfärdssystemen bör de premiera digital innovation, i synnerhet sådan som kan kompensera för fysiska avstånd. Det finns ett starkt behov av att hitta en nationell lösning för att säkra patientens tillgänglighet till digitala vårdtjänster i hela landet.

En upphovsrätt för den digitala eran

Den upphovsrätt vi har i dag är gammaldags och en uppdatering är helt nödvändig. Ett nytt system behöver både garantera att upphovsrättsinnehavarna får ersättning för sina verk och kunna accepteras av allmänheten. Människor som gör film, skriver böcker eller programmerar dataspel måste kunna få betalt för det de gjort. Den översyn som gjorts av EU i copyrightdirektivet har varit efterlängtat.

För Centerpartiet är det avgörande att den enskildes rätt att yttra sig fritt bevaras. Internet och plattformar har inneburit en revolution för människors möjligheter till fritt skapande och yttrande. Det måste försvaras. Därför har vi varit tydliga med att när EU-direktivet blir svensk lag måste friheten att yttra sig försvaras och stärkas.

EU-domstolen har förtydligat att hindrande av lagliga uttryck under inga omständigheter är tillåtet. Det innebär att de filter som är en nödvändighet för att leva upp till lagen inte kan hindra lagligt innehåll. Det har varit en avgörande fråga för Centerpartiet.

För att säkra en bättre och mer tidsenlig upphovsrätt bör regeringen vid kommande översyn av upphovsrätten säkra att skrivningar blir mer teknikneutrala och framtids-säkrade och tydligare visar ramarna för aktörer som ska efterleva reglerna. Att t ex begränsa trogen återgivning till fotografier är inte framtidssäkert. Svenska forskare måste också få samma möjligheter att dela forskningsresultat baserat på text- och datautvinning som forskare i andra europeiska länder samtidigt som utbildningsinstitutioners rätt till användning av upphovsrättsskyddade verk måste stärkas. Slutligen måste regeringen vid framtida översyn säkra en fri rätt att dela bilder på offentlig konst, den så kallade panoramafriheten, utan att betala till uphovspersonen.

Hela landet ska kunna vara digitalt

Digitaliseringen har bara börjat, och tillgången till modern teknik och infrastruktur är av avgörande betydelse för Sveriges landsbygder. Bredbandsutbyggnaden måste fortsätta. Och inom ramen för de statliga satsningarna på bredband bör större hänsyn tas till gleshet. Staten behöver också säkerställa tillgången till bredband för de hushåll och företag som står utan uppkoppling i samband med avvecklingen av kopparnäten. Innan andra alternativ är på plats bör det inte vara tillåtet att avveckla befintliga kopparnät. I ett digitaliserat samhälle kan tillgång till internet och digitala tjänster vara såväl verksamhets- som livskritiskt. Tillgång till robusta uppkopplingar bör därför ses som en del av den svenska beredskapen. Investeringar som görs i infrastruktur som fiber och master måste vara tillgängliga för alla parter oavsett vem som äger fibern. Idag hindrar fiberägare ofta andra än sig själva att hyra fiber. Detta har påpekats av OECD 2019. PTS såsom ansvarig för kommunikation i Sverige måste komma med förslag om hur vidare utbyggnad av fiber i Sverige ska kunna ske på ett så samhällsekonomiskt effektivt sätt som möjligt, speciellt givet in-, fast- och utelåsningseffekter som kan finnas på marknaden. Utbyggnaden kan med fördel ske i samarbete mellan blåljusmyndigheter, kommersiella aktörer och andra.

Sveriges medborgare ska kunna lita på att de har tillgång till den digitala världens möjligheter på ett säkert och hållbart sätt och att deras rättigheter och trygghet garanteras. Det oavsett var i landet de bor, väljer, vill, behöver eller råkar befinna sig.

Niels Paarup-Petersen (C)

Elisabeth Thand Ringqvist (C)

Rickard Nordin (C)

Martin Ådahl (C)

Alireza Akhondi (C)

Ulrika Heie (C)

Stina Larsson (C)

Helena Lindahl (C)

Daniel Bäckström (C)

Helena Vilhelmsson (C)

Anders Ådahl (C)